

2020

SANSKRIT

(Major)

Paper : 6.2

Full Marks : 60

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. Answer the following questions : 1×7=7

अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखन्तु—

(a) What do you mean by the term 'रोदसी'?

'रोदसी' इति शब्दस्य कोऽर्थः?

(b) Who did conceive the idea of वास्तुनर?

कः वास्तुनरस्य धारणां कल्पयामास?

(c) What type of वास्तु सुक्षेत्र is?

सुक्षेत्रं नाम किं विधं वास्तु?

(d) What is पाण्डुपत्रता?

पाण्डुपत्रता इति किं भवति?

(e) What is the name of the book to which the *Lilāvati* does belong as the first part?

कस्य ग्रन्थस्य प्रथमभागरूपेण 'लीलावती' इति उपस्थाप्यते?

(f) What type of Mathematics has been dealt with in the *Lilāvati*?

लीलावतीग्रन्थे कीदृशी गणितविद्या आलोच्यते?

(g) In which Śaka year was Bhāskarācārya born?

कतमे शकाब्दे भास्कराचार्यः अजायत?

2. Answer the following questions briefly : $2 \times 4 = 8$

अधोलिखितानाम् उत्तराणि समासेन प्रदेयानि—

(a) What meaning do the terms काकिणी and पण bear in the book *Lilāvati*?

लीलावतीग्रन्थे काकिणी-पणश्च इति शब्दद्वयं कथं सूचयति?

(b) What are the varieties of स्तम्भ discussed in the वास्तुविद्याध्याय of the *Bṛhatsamhitā*?

'बृहत्संहितायां' वास्तुविद्याध्याये के ते स्तम्भविभागाः निरूप्यन्ते?

(c) What gap or sequence should be maintained during the plantation of trees according to *Bṛhatsamhitā*?

वृक्षरोपणकाले कः क्रमोऽनुसरणीयः इति बृहत्संहितानुसारं लिखन्तु।

(d) What treatment is to be adopted when the plants suffer from fruitlessness?

वृक्षाणां फलनाशे का चिकित्सापद्धतिः अनुवर्तते?

3. Answer the following questions : $5 \times 3 = 15$

अधोलिखितप्रश्नसमूहस्य उत्तराणि लिखन्तु—

(a) Write a note on सर्वतोभद्रवास्तु.

सर्वतोभद्रवास्तुविषये एकां टिप्पणीं विरचयन्तु।

Or / अथवा

“... ...तदर्धतो राजमहिषीणाम्”—Explain the sentence.

“... ...तदर्धतो राजमहिषीणाम्”—इति वाक्यं व्याख्येयम्।

(b) Write down the summary of your prescribed text of the *Lilāvati*.

'लीलावती'ग्रन्थगतपाठ्यविषयस्य सारांशः उपस्थापनीयः।

(4)

(c) Explain the following :

व्याख्यायताम्—

- (i) एते द्रुमाः काण्डरोप्या गोमयेन प्रलेपिताः।
मूलोच्छेदेऽथवा स्कन्धे रोपणीयाः परं ततः॥

Or / अथवा

- (ii) सायं प्रातश्च धर्मर्तौ शीतकाले दिनान्तरे।
वर्षासु च भुवः शोषे सेक्तव्या रोपिता द्रुमाः॥

4. Write a note on life and works of Bhāskarācārya. 10

भास्कराचार्यस्य जीवनं कृतिं च आधारीकृत्य आलोचयन्तु।

Or / अथवा

Discuss how the units of length have been fixed by Bhāskarācārya.

दैर्घ्यपरिमाणसूचकानि एककानि भास्कराचार्येण कथं निरूपितानि सन्ति?

5. Present a discussion on the salient features of the houses of the नृप and सेनापति. 10

नृपगृहं सेनापतिसद्व च किं प्रकारेण निर्मितव्यम् तद्विषये आलोचनं प्रस्तुतव्यम्।

(5)

Or / अथवा

Explain the following verse with reference to the context :

सन्दर्भसूत्रप्रदानेन प्रस्तुतस्य श्लोकस्य व्याख्या उपस्थापनीया—

विप्रादीनां व्यासात् पञ्चांशोऽष्टादशाङ्गुलसमेतः।
साष्टांशो विष्कमभो द्वारस्य त्रिगुण उच्छ्रायः॥

6. What type of land is necessary for plantation? Which trees are to be planted initially? 10

वृक्षरोपणार्थं कीदृशी भूमिः प्रयोजनीया? के द्रुमाः पूर्वम् आरामे रोपणीयाः?

Or / अथवा

What rules are to be followed in connection with the sowing of seeds? What steps are to be taken for the germination of tamarind (तित्तिडि)?

बीजारोपणकाले के नियमाः अनुसरणीयाः? केन साधनेन तित्तिडिवीजं शीघ्रमेव अङ्कुरितं भवति?

★ ★ ★